

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.25 (3433) ●

● ЧАЦВЕР, 2 ЛІПЕНЯ, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Жывая музыка Паставаў
Вядомы мінскі гурт “Дударыкі” заваяваў Гран-пры на фэсце “Звіняць цымбалы і гармонік” **Стар. 2**

Ехаў горад на кірмаш...
Па ініцыятыве самарскіх беларусаў у абласным цэнтры прайшла выстава-кірмаш тавараў беларускіх вытворцаў **Стар. 2**

Кветкі для матулі
У Даўгаўпілсе цёплыя словы ў адрас сваіх блізкіх дзеці гаварылі па-беларуску **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Купальская пара

Актывісты беларускіх суполак Іркуцкай вобласці рыхтуюцца да Фэсту беларусаў свету на Байкале

Іван Ждановіч

Яшчэ 12 чэрвеня ў рэдакцыі з’явіўся прэс-рэліз з Іркуцка ад Алега Рудакова: ён абвясчаў, што Маладзёжны клуб “Крывічы” правядзе Купалле ў ноч з 20 на 21 чэрвеня. Так яно і сталася. Прычым выязджалі з Іркуцка “купальшчыкі” ў вёску беларускіх перасяленцаў Ахіны, у Эхірыт-Булагацкі раён. Але чаму такая дата, ці не надта рана? Ды не: Купальская пара якраз і пачалася з трэцяй дэкады чэрвеня. Як вядома, раней Купалле ў беларусаў святкавалі не столькі па календары — бо яны цягам доўгай гісторыі былі розныя, а “па Сонцы”. Гэта значыць: у пару самага высокага ў годзе Сонца, самых доўгіх дзён і кароткіх начэй. І менавіта перад тым, як Сонца пачынае слабець, ніжэй падымацца над небасхілам, нашы продкі — у адпаведнасці са славянскай, ці язычніцкай традыцыяй — і святкавалі Купалле. Цяпер, аднак, у розных мясцовасцях Беларусі Купалле святкуюць з прывязкай да хрысціянскага свята: дня святога Яна ці Іаана, да раства Іаана Хрысціцеля. Дарэчы, у многіх рэгіёнах Расіі яно ўвогуле называецца: “Іван Купала”, ёсць яшчэ паніяцкі “Іванова ноч” ды “Іванов день”. Пра тое, у прыватнасці, расказвалі нам супляменнікі ў Цюменскай вобласці Сібіры. Аднак, пагадзіцеся, у самім вызначэнні

У Прыбайкаллі падростае новая Купалінка

“православны рускі язык-скі празднік” ёсць нейкая глыбокая супярэчнасць...

Упэўнены: пра тое, як святкуюць Купалле беларусы ў замежжы — нам яшчэ напішуць пазаштатныя аўтары. Мы ж давайце бліжэй прыгледзімся да іншага цікавага досведу іркуцкіх беларусаў.

Май: працуй, танцуй ды спявай!

Актыўнасці супляменнікаў з Прыбайкалля — толькі пазайздросціць! У прыватнасці, ужо з месяца таму на чарговым з’ездзе Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі” кіраўніца Іркуцкага таварыства

Сілуэт з Купальскай ночы

РЫСЫ ПРЫГАЖОСЦІ

Летам — з балетам!

Іван Іванаў

Бурную творчую дзейнасць напрыканцы сезона разгарнуў Вялікі тэатр оперы і балета

У другі раз у Купальскую пару ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі прайшоў міжнародны творчы праект “Балетнае лета ў Вялікім”. Пэўна, у дадатак да Каляднага опернага форуму набірае сілы летні харэаграфічны праект. “Для ўдзелу ў ім, з 17 па 24 чэрвеня, запрошаны прыма-балерыны і прэм’еры нацыянальных харэаграфічных труп розных краін, якія выканаюць галоўныя партыі ў спектаклях Вялікага тэатра”, — паведамляе 51-ы нумар часопіса “Партёр” (заснаваны Вялікім тэатрам). Ён разыходзіцца з праграмамі, і вялікая частка нумара прысвечана гэтай падзеі.

Марафон харэаграфічнага мастацтва ў гэтую містычную пару, на маю думку, можна было б назваць: Купальскае лета ў Вялікім. Калі Опера ўладарыць у тэатры ды ў сэрцах публікі ў самыя доўгія вечары і ночы года, то Балет — у самыя кароткія... А глядачоў пры ўваходзе маглі б сустракаць не мужчыны ў службовай форме, а (тэатр!) хлопцы ў нацыянальных строях, дзяўчаты ў вяночках з кветкамі на галовах. Ах, ідылія...

На сцэне Вялікага ўплыні “Балетнага лета” сёлета ішлі спектаклі “Лебядзінае возера”, “Жар-пташка”, “Шахеразада”, “Лаўрэнсія”, “Жызэль”... А галаканцэрт сабраў зорак сусветнага балета з Азербайджана, Беларусі, Германіі, Расіі, Фінляндыі, Швецыі ды Эстоніі.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Нязгаснае святло Церамогі

Гісторыя Вялікай Айчыннай вайны не мае патрэбы ў перапісанні, аднак мае патрэбу ва ўдакладненні

У Беларусі 22 чэрвеня — гэта Дзень усенароднай памяці Вялікай Айчыннай вайны. З тае нагоды прайшоў шэраг мерапрыемстваў. У прыватнасці, у Мінску на месцы былога нацысцкага лагера

смерці “Трасцянец” адкрыты мемарыяльны комплекс “Вароты памяці”. Ва ўрачыстай цырымоніі ўдзельнічаў прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка. Яшчэ вытрымкі з паведамленняў СМІ: “Ноч памяці ў Брэсцкай крэпасці. Патрыярх Маскоўскі Кірыл маліўся з вернікамі за тых, хто загінуў у чэрвені 1941 года”. І раніцу 22 чэрвеня тысячы

жыхароў, гасцей Брэста разам з ім сустрэлі на тэрыторыі гераічнай цытадэлі.

Памяць пра вайну, у якой перамаглі нашыя бацькі і дзяды, а значыць мы, — стукае ў сэрцы... З Гітлерам і яго самай моцнай арміяй у свеце мы справіліся за чатыры гады: страшныя, кровапралітныя... Абаранілі сваё права не быць рабамамі, вязнямі канцлагераў,

Брэсцкая крэпасць — месца памяці, гераізму, смутку

не гарэць жывымі ў печак крэматорыяў... Права жыць крывёю заваявалі! А з міфамі пра гісторыю Вялікай Айчыннай, вобразна кажучы, ваюем

па гэты час. Вялікая хлусня пра Вялікую вайну ўжо 70 гадоў укідваецца ў інфармацыйную прастору — і нека паціху, нібы туман, ахутвае яскравыя фак-

ты, падзеі, лічбы... Чаму так адбываецца? Можа, калі “дэза” ўкідваецца ў інфармацыйную прастору, значыць, гэта некаму вельмі патрэбна? → **Стар. 3**

ФАРБЫ СВЯТА

Жывая музыка Паставаў

Вядомы мінскі гурт “Дударыкі” заваяваў Гран-пры на фэсце “Звіняць цымбалы і гармонік”

Іван Ждановіч

Пра музычную славу прыгожа-горада-райцэнтра з Віцебшчыны далёка па свеце пайшла слава. У прыватнасці, і на майскім з’ездзе Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі” ў Маскве пра Паставы згадвалі. Адна з зямлячак, спадарыня Людміла, з гонарам казала: “Я з Паставаў, дзе праходзіць фэст “Звіняць цымбалы і гармонік”. А мая мама — паэтка Ніна Маркаўна Захарэвіч — не былі знаёмыя? Няма ўжо яе... Фэсту яна прыгожыя вершы пісала-пасвячала, ёй належыць і радок: “свята душы народнае”...

Адметнасць сёлетняга фэсту і ў тым, што праходзіў ён у Паставах у 18-ы раз, аднак быў юбілейным: прыхільнікі народнай музыкі адзначалі яго 25-я ўгодкі. Бо пачынаўся фэст, з ініцыятывы Тадэвуша Стружэцкага ды яго аднадумцаў, у чэрвені 1989-га святам “Іграй, гармонік!” у Віцебску (дарэчы, на год раней за “Славянскі базар”), аднак, пабываўшы і ў Магілёве, з 1992-га звіняць ды грае ў Паставах. Цяпер гэта свята і горада, і ўсіх, хто ўлюбёны ў родныя мелодыі, адраджае традыцыі народнай музыкі, пашырае аўтэнтычнае мастацтва, зберагае музычную спадчыну продкаў. Фэст ужо ўмацаваўся ў міжнародным статусе. Сёлета, напрыклад, выступала каля сотні гасцей-музыкаў з замежжа: Польшча, Украіна, Расія, Літва, Латвія, Эстонія. Ды і наша зямля паранейшаму багата на цымбалістаў ды гарманістаў — прыехала на свята з дзясятка гуртоў. Найбліжэй было дабраца мясцовым: з Пастаўшчыны

Таленавітыя “Дударыкі” пакарылі і журы, і глядачоў фэсту “Звіняць цымбалы і гармонік”

родам унікальныя “Груздаўскія музыкі” ды і “Паазер’е”. Былі яшчэ ансамбль народных інструментаў “ArtGame-квінтэт” з Урыцкай дзіцячай школы мастацтваў Гомельскага раёна (ім кіруе цымбалістка Таццяна Сыравежкіна), ансамбль гарманістаў “Аношкаўскія музыкі” з Нясвіжскага раёна (кіраўнік Аляксей Андросік, прызнаваўся, грае на акардэоне, гармоніку, дудзе, сапіцы, жалейцы, басэці)... Бярыце іх на замечку, паважаныя актывісты беларускіх суполак замежжа, ды наладжвайце творчае супрацоўніцтва.

А вось пра поспехі, пра ўдалыя,

у тым ліку і замежныя выступленні-гастролі гурта “Дударыкі” з 14-й мінскай гімназіі, якім кіруе Дзмітрый Ровенскі, мы не раз расказвалі. І ў чарговы раз ёсць нагода, як бачна з падзагалюка. “У Паставах нашы “Дударыкі” ўзялі Гран-пры! — падзялілася прыемнай навіною скрыпачка Ліна Ровенская. — Высокая ўзнагарода — вынік працы не толькі кіраўніка Дзмітрыя Ровенскага, але і ўсяго калектыву ансамбля. І кожнага з гімназістаў-артыстаў! У прыватнасці, над танцамі старанна працавала Вера Варашылава, па класе скрыпкі — Ірына Чаюкова. Была з калектывам і

хормайстар Таццяна Юхновіч. І хоць песень на гэты раз у праграме было, яна сама грала на гармоніку, а яшчэ прыглядала за малодшымі дзецьмі. Вы бачылі б іх вочы, у іх столькі радасці, захаплення! Іхнія творчыя перамогі толькі пачынаюцца. Ну а сёлетнія выпускнікі “Дударыкаў” не мелі магчымасці паехаць у Паставы: пачаліся ўступныя іспыты. Самыя старэйшыя ўдзельнікі былі — вучні 8 класа. На конкурсе мы паказвалі наш каронны нумар — Крупіцкую польку”.

Сам сталічны гурт “Дударыкі”, якому больш за 40 гадоў, — яскравы прыклад таго, што і ў горадзе,

і ў дзіцячым асяродку вечно маладая і сучасная народная музыка можа быць у вялікай пашане. “Хоць зернейкі засохлымі былі, / Усё ж такі жыццёвая іх сіла / Збудзілася і буйна ўскаласіла / Парой вясенняй збожжа на раллі” — гэтыя знакамітыя радкі Максіма Багдановіча можна аднесці і да народнай музыкі. Яна таксама ў любы момант гатовая быць жывою музыкаю ў нашых душах — толькі прыядчыніце іх трошкі. Дайце месца ёй там, дзе гучыць часам нешта зусім чужое, негарманічнае, нават разбуральнае.

Па спасылках у інтэрнэце мы знайшлі цудоўныя здымкі, зробленыя бацькамі юных артыстаў — “дударыкаў”. Калі б фармаст газеты дазваляў — далібог, можна даць на разварот: і як ідуць артысты ў святочных строях па вуліцах Паставаў, і як хваляюцца, чакуючы выхаду на сцэну, і як здымаюцца на памяць усім гуртом... Выбраві здымак — з узнагародамі. Момант шчасця! Гран-пры! “Безумоўна, дзеці разумелі ўсю адказнасць мерапрыемства, вельмі хваляваліся, — паведамае Ліна Ровенская. — І трэба было бачыць іх твары, калі аб’явілі: у нас Гран-пры! А яшчэ на свята мы бачылі цікавыя выступленні гуртоў з Эстоніі, Латвіі, Літвы, Расіі, Украіны. Было так цікава! Паставы прынялі вельмі хлебасольна, горад усіх уразіў сваёй прыгажосцю. Марым яшчэ прыняць удзел у гэтым цудоўным свяце!”

Што ж, паважаныя “дударыкаўцы”, у вас усё наперадзе! Бо, як казаў журналістам старшыня журы фэсту, народны артыст Міхаіл Казінец, народная музыка жывая, пакуль жыве душа чалавека.

ДЗЕЛАВЫЯ ЛЮДЗІ

Ехаў горад на кірмаш...

Мікалай Бойка

Па ініцыятыве самарскіх беларусаў у абласным цэнтры прайшла выстава-кірмаш тавараў беларускіх вытворцаў

2110 кіламетраў — такую адлегласць пераадолелі сябры з Брэстчыны, якія прывезлі ў Самару шырокі асартымент тавараў. Прычым не толькі з Брэста і вобласці, але і з Мінска, Мазыра ды іншых гарадоў Беларусі. Ініцыятыву пра выставу-продаж тавараў беларускіх вытворцаў падала Ірына Глуская, кіраўніца самарскай суполкі “Руска-Беларускае Братэрства 2000”. Яе падтрымала Брэсцкае аддзяленне Беларускай гандлёва-прамысловай палаты, адміністрацыя і дума гарадской акругі Самара.

Жыхарам Самары спадабаўся мёд, атрыманы з перасоўнага пчальніка, і таму каштоўны прадукт — аж на 25 адценняў: ад кіпенна-белага з іван-чаю да дзягцярна-чорнага чарнічнага. Ацанілі ў Паволжы мясныя дэлікатэсы, зробленыя па старадаўніх рэцэптах, пернікі з начынкамі — альтэрнатыва тульскім, бабруйскім зефірам і халву, сыры і малочную прадукцыю розных вытворцаў. Асаблівым попытам карыстаўся і беларускі хлеб. Былі шырока прадстаўлены тканіны, адзенне. У прыватнасці, пакарыў

самарцаў беларускі трыкатаж. Дарэчы, праходзіў кірмаш на вуліцы Перамогі, у скверы “Радзіма”, а гэта насупраць Дома дружбы народаў з офісам беларускай суполкі.

“Беларусь я лічу сваёй другою Радзімай, — казаў на адкрыцці выставы-кірмашу старшыня гардумы Аляксандр Фяцісаў. — Гэта цудоўная зямля, дзе жывуць вельмі працавітыя і таленавітыя людзі, і нашы народы вельмі многае лепшы. Важна, каб сёння ўмацоўваліся і нашы гандлёва-эканамічныя адносіны”. Ва ўрачыстасці ўдзельнічалі іншыя вядомыя людзі Самары, прадстаўнікі Брэсцкага аддзялення Беларускай гандлёва-прамысловай палаты Валянцін Ярошчык і Сяргей Дзяржач, кіраўнікі нацыянальна-культурных аб’яднанняў Самарскай вобласці. Ірына Глуская падзякавала спікеру гардумы за садзеянне ў арганізацыі праекта на самарскай зямлі, адзначыўшы: гэта значны крок ва ўмацаванні брацкіх стасункаў паміж народамі Расіі ды Беларусі, гандлёва-эканамічных стасункаў паміж рэгіёнамі.

Два тыдні кірмашовы гарадок — палаткі з чырвона-зялёным арнамантам, беларускімі сцягамі, а яшчэ і беларускімі песнямі, якія выконваў вядомы гурт “Каданс” — запрашаў самарцаў. Многія набылі белару-

Урачыстае адкрыццё беларускага кірмашу ў Самары

скую прадукцыю. А Ірына Глуская, іншыя актывісты суполкі абмеркавалі з брэсцкімі сябрамі магчымыя шляхі далейшага супрацоўніцтва.

Між тым парк транспарту Самары папоўніўся сёлета новымі тралейбусамі беларускай вытворчасці. У мясцовае Трамвайна-тралейбуснае ўпраўленне прыйшло 19 машын — першая буйная пастаўка тралейбусаў з Беларусі за апошнія гады. Ключы ад іх вадзіцелі атрымалі з рук губернатара вобласці Мікалая Мяркушкіна і кіраўніка гарадміністрацыі Алега Фурсава. Тралейбусы ўжо выйшлі на маршруты. Такія значныя падзеі — радасць для мясцовых беларусаў. “Сёлета нашай суполцы — 15 гадоў, — га-

ворыць Ірына Глуская. — З першых дзён яе заснавання мы працуем на станоўчы імідж Беларусі ў вобласці, на прасоўванне беларускіх тавараў на рынак рэгіёну. Вельмі рады, што вобласць становіцца прывабнай для беларускіх вытворцаў. Па вуліцах Самары ходзяць тралейбусы беларускай вытворчасці. Прыемна! Можна сказаць: самарскія беларусы, нарэшце, абзавяліся “сваім” транспартам.”

Навукоўцы сцвярджаюць: усучасным свеце ёсць тэндэнцыі, якія паказваюць на глыбокія змены ў адносінах паміж культурай і эканомікай: яны збліжаюцца. І самарскія беларусы, арганізаваўшы выставу-кірмаш тавараў беларускіх вытворцаў, прыгожа пацвердзілі гэты тэзіс.

ПРАЕКТЫ

Гасцей сустрэлі з цікавасцю

У Мінску, у Мастоцкай галерэі Міхаіла Савіцкага ладзілася выстава мастакоў з Латвіі

Рэалізм, постмадэрнізм, абстракцыянізм... Рознастылёвай атрымалася мастацкая выстава “Labdien, Baltkrievija! Добры дзень, Беларусь!”. Яе ладзілі супрацоўнікі галерэі сумесна з Ліепайскім музеем (Латвія), мінскім грамадскім аб’яднаннем “Гражына” пры падтрымцы Пасольства Латвіі ў Беларусі.

У Мінск прывезлі больш за 60 работ 32 вядомых мастакоў, якія працуюць у розных напрамках. Сярод іх жывапісцы Ліене Бернатэ, Беніта Бітане, Дацэ Дэлліна-Ліпска, Эдзітэ Бернатэвіча, мастачка па тканінах Інга Клейна.

З цікавасцю знаёміліся мінчане і госці сталіцы з фотапрацамі Ірыны Тырэ, Зіедоніса Сафронаўса, Інэце Кергалве, Мадары Званкавай, з цыянатыпіямі Айварса Розенбахса.

Творчасць розных мастакоў з Прыбалтыкі заўсёды выклікае немалы інтарэс сярод іх беларускіх калег. І абмен творчым досведам атрымліваецца ўзаемакарысным. У Мінску спецыялісты і аматары мастацтва змагі пабачыць тэндэнцыі сучаснага выяўленчага мастацтва Латвіі, складзі ўяўленне пра творчасць мастакоў розных пакаленняў.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Нязгаснае святло Перамогі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Сёлета 70 гадоў, як прыйшла Перамога, а цікавасць да ваеннай гісторыі не слабее. Напісаны, пэўна, тысячы работ: мастацкіх, навукова-даследчых, мемуарных... І чым далей, тым больш новых меркаванняў пра падзеі мінулага. Бывае, факты нам “паварочваюць” іншым бокам, яны “пераасэнсоўваюцца”, здаруюцца і адкрытыя фальсіфікацыі. Спецыялісты, якія аналізуюць падобныя “дзівы”, прыходзяць да высновы: у пераважнай большасці выпадкаў гэта не проста ад неразумнення некім чагосьці, а выразны, добра прадуманы дасведчанымі гісторыкамі і палітыкамі інструмент. Я б сказала нават: зброя. І “завострана” яна спяча на тое, каб дыскрэдытаваць пэўныя краіны на міжнароднай арэне і пазбавіць людзей пачуцця гонару за сваю Бацькаўшчыну. Такія думкі ў мяне ўзніклі пасля гутаркі з цікавым гісторыкам Яраславам Бязлепкіным.

Малады вучоны працуе ў Інстытуце гісторыі НАН Беларусі: старшы навуковы супрацоўнік аддзела ваеннай гісторыі і міждзяржаўных адносінаў. Яраслаў гадоў дзесяць ужо адзяляе гістарычныя факты ад іх, скажам так, індывідуальнай інтэрпрэтацыі, вывучаючы навуковыя працы амерыканскіх і брытанскіх аўтараў, прывечаныя перыяду Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі Беларусі. З ім мы і гаворым пра асаблівасці “ідэалагічнага мініравання” ваеннай гісторыі.

— Яраслаў, ваша дысертацыя прысвечана вывучэнню поглядаў амерыканскіх і брытанскіх навукоўцаў на гісторыю Беларусі перыяду Вялікай Айчыннай вайны. І ЗША, і Вялікабрытанія былі саюзнікамі СССР пад час вайны, у тых краінах апынуліся многія германскія архіўныя матэрыялы. Гэта датычыцца і чалавечых страт, і злчывстваў нацысцкіх спецслужбаў ды іх дзейнасці на акупаваных тэрыторыях. Аднак погляды нашых гісторыкаў і заходніх на мінулую вайну не супадаюць. Чаму так?

— Погляды не проста не супадаюць — яны моцна адрозніваюцца. А такія важныя тэмы, як страты вермахта ў 1941-44 гадах, савецкае патрыятычнае падполле, дзеці ва ўмовах вайны, тэрор у дачыненні да славянскага насельніцтва, дзейнасць нацысцкіх спецслужбаў на акупаванай тэрыторыі на Захадзе ці не вывучаны наогул, ці слаба вывучаны. Вельмі фрагментарна прадстаўлены ў працах заходніх калег і савецкі партызанскі рух, яны практычна не выкарыстоўваюць савецкія архіўныя матэрыялы. Што за тэндэнцыя? Каб растлумачыць

фрагментарнасць заходніх навуковых даследаванняў па тэме маёй дысертацыі, давялося вывучаць англамоўныя працы з 1945 па 2013 гады. Гэта навуковыя працы амерыканскіх і брытанскіх аўтараў, апублікаваныя ў часопісах ЗША і Вялікабрытаніі. Вывучаў таксама савецкія і сучасныя беларускія і расійскія працы навукоўцаў. Для праверкі многіх фактаў выкарыстаў дакументы Нацыянальнага архіва Беларусі. Выснова мая простая: для заходняй гістарыяграфіі нават цяпер характэрны моцны антысавецкізм, вельмі павярхоўны, спрошчаны і нярэдка тэндэнцыйны погляд на гісторыю Беларусі перыяду Вялікай Айчыннай вайны. Палітычным элітам заходніх краін, пэўна, выгадна, каб у літаратуры быў прадстаўлены негатывны вобраз СССР.

— Якія міфы пра вайну на тэрыторыі Беларусі часта сустракаюцца? І ці ўдаецца беларускім гісторыкам іх абгрунтаваць развясці?

— Міфаў, як вы кажаце, шмат. Магу прывесці некалькі прыкладаў. Скажам, ёсць меркаванне, быццам “беларускія вёскі спалваліся выключна з-за росту, актывізацыі партызанскага руху на нашай тэрыторыі”. А на самай справе карныя аперацыі супраць насельніцтва вёсак захопнікі пачалі праводзіць задоўга да таго, як партызанскі рух набыў шырокі размах. Напрыклад, у ліпені-жніўні 41-га на тэрыторыі Брэсцкай, Пінскай, Палескай і поўдні Мінскай абласцей пра-

Патрыярх Кірыл на свяшчэннай брэсцкай зямлі

ведзена карная акцыя пад назвай “Прыпяцкія балоты”. Больш за 10 вёсак спалілі разам з іх жыхарамі. Ці яшчэ гуляе такая “дэза”: маўляў, партызаны былі, а вось беларускага падполля як такога не існавала. Факты ж сведчаць: у ліку першых барацьбу супраць акупантаў разгарнула Мінскае партыйнае падполле. Ужо да канца 41-га ў Мінску і ваколцах дзейнічала звыш 50 падпольных груп. А ўсяго за гады вайны ў яго шэрагах змагаліся больш за 9 тысяч чалавек. Гэта былі прадстаўнікі ўсіх сацыяльных слаёў насельніцтва, 25-і нацыянальнасцяў.

— Вось яшчэ не міф, але загадка: раней казалі — у Беларусі

У ноч на 22 чэрвеня: вахта памяці ў Брэсцкай крэпасці

загінуў кожны чацвёрты, цяпер усё часцей — што кожны трэці. Некаму ж падаецца: ці то нейкая інфармацыя ўтойвалася раней, ці то ў гісторыкаў увогуле няма канкрэтных лічбаў... Што кажуць на гэты конт у Інстытуце гісторыі?

— Тэма страт не самая простая для даследаванняў. У некаторых выпадках сапраўды не хапае архіўных дакументаў і статыстычных дадзеных: вайна, акупацыя... Таму гісторыкі вымушаны рабіць прыблізныя падлікі. Сваю “долю блытаніны” ў лічбы страт унеслі тэрытарыяльныя змены ў складзе БССР напярэдадні вайны, эвакуацыя мірных жыхароў, натуральныя страты насельніцтва... Магу прывесці такія дадзеныя. Паводле падлікаў спецыялістаў Інстытута

4,03 чалавека (калі арыентавацца на лічбу 2.264.107 загінулых) — кожны 3,31 (2.761.316 загінулых). Ісціна, як бачым, дзесьці пасярэдзіне. Дарэчы, падобная праблема існуе і ў нямецкіх гісторыкаў — з падлікам страт ваеннага і грамадзянскага насельніцтва нацысцкай Германіі.

— Мяркуючы па ўсім, “белых плям” у гісторыі вайны шмат, як і міфаў... Пра тое, дарэчы, шла аргументаваная размова ў рэдакцыі газеты “Звязда”: тэкст “Перамога — назаўсёды!” выйшаў напярэдадні Дня Перамогі. Ці не можа, аднак, здарыцца так: некаторыя старонкі гісторыі вайны прыйдзецца не проста падпраўляць, а пісаць, як кажуць, з чыстага ліста?

— Гісторыя не мае патрэбы ў перапісанні — але яна мае патрэбу ва ўдакладненні. На мой погляд, нават за апошнія 10 гадоў у вывучэнні Вялікай Айчыннай адбыліся вялікія змены. Цяпер ідзе актыўная праца па ўдакладненні колькасці вёсак, знішчаных у гады вайны. Дарэчы, стараннямі супрацоўнікаў Нацыянальнага архіва Беларусі створана электронная база дадзеных па гэтай няпростай тэме. Мяркую, ваенным гісторыкам неабходна шукаць новыя факты, аналізаваць вядомыя падзеі з улікам новых дакументаў, аднак у цэлым ацэнкі Вялікай Айчыннай вайны ў кардынальных зменах не маюць патрэбы. Не магу не адзначыць такі факт. Сёлета 30 красавіка ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны пры падтрымцы пасольства ЗША прайшоў круглы стол з удзелам амерыканскага прафесара гісторыі галандскага паходжання Хюберта Ван Тула. Ён выказаў меркаванне: тэрмін “Вялікая Айчынная вайна” неабходна захаваць — бо менавіта ён перадае ўвесь маштаб і баявых дзеянняў, і трагедыі мірнага насельніцтва на акупаванай тэрыторыі СССР. Хоць, як я і адзначаў у сваёй дысертацыі, на Захадзе аддаюць перавагу тэрміну “Другая сусветная вайна”. Але ж гэта — іхні погляд на вайну...

Гутарыла Зінаіда Ганчар

ПАМЯЦЬ

Дзённік з вайны

Адам Мальдзіс

Мінчанін Эрык Вішнеўскі запісваў тое, што адбывалася ў горадзе ў першыя дні вайны і фашысцкай акупацыі

Жыццёвыя дарогі звялі мяне з ветэранам вайны Эрыкам Вішнеўскім. Разгаварыліся. І аказалася: ён, у ваенны час мінскі школьнік, пачаў запісваць у дзённік усё, што адбывалася ў Мінску з першых дзён вайны. “Раніцай 22 чэрвеня 1941 года Мінск устрывожана слухаў па радыё прамову Вячаслава Молагава, — расказаў ветэран. — Мой бацька, Леапольд Адамавіч Вішнеўскі, збіраючыся на работу, ад пачутых слоў так і замёр каля дзвярэй: няўжо вайна?! “А ў газетах жа пісалі, — усклікнуў ён, — што ўсё абдызецца мірна!” Мяркую цяпер: не толькі з савецкіх газет ён тады чэрпаў інфармацыю — бо працаваў перакладчыкам у архіве ЦК кампартыі Беларусі.”

А за акном, запісаў Эрык, свяціла сонца, на небе ні хмурынкі, а ні выстралаў, ні гукаў самалётаў. Цікавае сведчанне! Ёсць згадка, нібыта Мінск гарэў у першую ваенную раніцу. Калі бацька заспяшаўся на работу — тады была вельмі строга дысцыпліна! — хлопец узяў паперу і, адчуваючы важнасць падзей, зрабіў першыя запісы. Потым выйшаў на вуліцу (сям’я жыла на Грушаўскай), але і там — ціха. Рабочыя пачыналі развозіць са складаў дровы для жыхароў. Спакойна, без панікі прайшоў і наступны дзень. Аднак 24-га ў дзённіку з’явіўся наступны запіс: “Немцы прабамбілі Мінск па Савецкай вуліцы да Інстытута культуры (так па традыцыі называлі будынак з калонамі: АН БССР. — Аўт.) Гарэла, дзе домік РСДРП. Загарэўся горад, дым ішоў у бок поўдня. Мы ўсе нічога не ведалі, што рабіць.”

Эрык Вішнеўскі. 1945 г.

Яшчэ праз дзень па горадзе сталі хадзіць падазроныя людзі: відаць, шпіёны. Затым з боку Брэсцкай шашы паказаліся варожыя аўтамабілі, танкі, пачулася чужое гертанне. Далей у нататках Эрыка з’явіліся апісанні таго, як узарвалі дом, дзе жыў Кубэ, як у пакаранне за тое пачаліся карныя аперацыі захопнікаў супраць мінчан, як актывізаваліся партызаны. І сам Эрык не сядзеў, склаўшы рукі: збіраў, дзе мог, зброю і перадаваў яе надзейным людзям.

Толькі праз тры гады, летам 1944-га, прыйшло вызваленне. Эрыка тады адразу ж мабілізавалі ў армію, і пасля кароткай падрыхтоўкі пад Масквой маладыя хлопцы адправілі на фронт. За мужнасць мінчанін атрымаў баявыя ўзнагароды, прайшоў вайну да пераможнага канца.

Здымак Эрыка Вішнеўскага, які вы бачыце, — з сямейнага архіва ветэрана. Ён зроблены ў 1945 годзе.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Купальская пара

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Падумаіце толькі, паважаныя чытачы: у вас цяпер ёсць унікальная магчымасць быць чаканым гасцем на Байкале! Як маеце сілы, час, грошы — то збірайцеся ў дарогу: калі яшчэ такое будзе!

У выступленні на з'ездзе ФНКА — часткова друкавалася ў нашай газеце — Алег Рудакоў апавядаў, колькі ўсяго цікавага робіцца ў рэгіёне беларусамі. Згадаем некаторыя справы траўня. Суполка «Беларусы Чарамхова» правяла вечарыну, прысвечаную беларускім змагарам з Арміі Андэрсса, якія былі сасланы пасля Вялікай Айчыннай вайны ў Іркуцкую вобласць. Актывісты ПТБК прынялі актыўны ўдзел 9 траўня ў акцыі «Бессмяротны полк», а 16 траўня — прадставілі беларускую культуру ў Музеі «Усадьба Сукачэва» пад час акцыі «Ноч у музеі». Пра тое, што клуб «Крывічы» ўдзельнічаў у прэзентацыі кнігі беларускага гісторыка «Лоеўскі плацдарм» — пісала газета. А 8 траўня «Крывічы» правялі гістарычную вечарыну, прысвечаную 170-м угодкам Яна Чэрскага: супляменнікі, паўстанца-«каліноўца», які ў сібірскай ссыльцы стаў знакамітым навукоўцам.

Гаварыў Алег і пра творчую сустрэчу 12 траўня з моладдзю Іркуцка ў Абласной юнацкай бібліятэцы — цікавы досвед! Сабралася больш за 50 чалавек. А як праходзіла сустрэча? У рэдакцыю дасланы тэкст, з якога вынікае: была цэлая праграма. Спачатку — «інтэрактыўны трэнінг: знаёмства». Потым — чыталі беларускую народную казку «З крадзенага не пасыщеш». Прычым па ролях і з пытаннямі для аўдыторыі: хто што зразумеў? Ну а хто з лёту, як кажуць, пранікаў у мову і жыццёвую мудрасць беларусаў, нашу адметную ментальнасць — тых заахвочвалі прызамі. Далей ішоў песенны блок: ансамбль «Крывічы» спяваў чатыры беларускія аўтэнтчныя песні, ды не пацешкі нейкія, а бытавую, ваярскую, абрадавую і рэкруцкую. Расказалі беларусы пра паўстанне 1863 года, пра ўдзел у ім Яна Чэрскага. І яшчэ не ўсё: прайшоў

майстар-клас па беларускіх народных танцах. А на заканчэнне — чайванне, і «за кубкам гарбаты можна было атрымаць адказы на любыя пытанні, якія тычацца беларускай тэматыкі».

13-15 траўня «Крывічы» прадставілі майстэрню «Беларуская Хага» на абласной выставе «Свет сямі» ў СіБЭкспаЦэнтры. «Вось такую працу мы вядзем у нашым рэгіёне, — закончыў выступ у Маскве Алег Рудакоў. — Безумоўна, іркуціянам падаецца: беларуская дыяспара ў Прыбайкалі — самая вялікая, актыўная і таленавітая. А так яно ж і ёсць! Апроч усяго заўважу: у ПТБК і ў Маладзёжным клубе «Крывічы» ў актыве ёсць маладзёны, беларусы па крыві, якія нарадзіліся ў Сібіры ў 3-4 пакаленні пасля таго, як іх продкі рассталіся з Беларуссю. І ўявіце сабе: яны выдатна вывучылі беларускую мову! Яны з задавальненнем размаўляюць між сабою на мове свайго Народу. У абедзвюх суполках ёсць курсы па яе вывучэнні, якія карыстаюцца попыткам».

Фарбы Купальскай ночы ў Прыбайкалі

Беларуская душа проста просіць кірмаша!

З вялікім розгаласам прайшло ў Іркуцку 30 траўня «Міжнароднае Беларускае Сьвята «Кірмаш» — так назвалі новы праект супляменнікі. Такого маштабу беларускае свята ў Іркуцку праходзіла ўпершыню: ажно на сем гадзін прадстаўленне! Гэта быў, піша Алег Рудакоў, «своеасаблівы вынік развіцця беларускай дыяспары ў Іркуцкай вобласці за 19 гадоў». Сабраліся беларускія гурты амаль з

усёй вобласці: ад Тайшэцкага раёна з вёскі Чарчэт да горада Слюдзянка, які — на самым паўднёвым узбярэжжы Байкала. «Цвіком праграмы» стаў музыка з Мінска Юры Несцяранка, кіраўнік груп White Night Blues і Niestary Band — ён спяваў пад электрагітару. І яшчэ 14 беларускіх гуртоў і выканаўцаў з Іркуцка і вобласці паказалі свае творчыя праграмы. Атрымаўся цэлы марафон міні-праграм. А ладзілі ўсё Моладзевы клуб «Крывічы» і дырэкцыя парку «Дружба народаў».

Кірмаш уключаў і майстар-класы па беларускіх традыцыйных рамёствах ад 8 майстроў, якія працуюць у розных напрамках: саломаліценне, выцінанка, бісерапляценне, лентаграфія, абярэгавая лялька, вырабы з гліны і бяросты. А дзяцей прывабіў цэлы блок беларускіх народных гульніў, вельмі рухомых і арыгінальных. Прычым кожны актыўны ўдзельнік атрымаў прыз: білет на каруселі. Прадаваліся — бо кірмаш жа!!! — беларускія тавары

Алена Сіпакова запрашае беларусаў на Байкал

Праз танцы — да сэрца, да Беларусі

Яркае падзея Кірмашу — Школа беларускіх сярэднявечных і народных танцаў. Развучвалі 15 розных танцаў! Вучылі усіх жадаючых, незалежна ад узросту. Дарэчы: ад пачатку года клуб «Крывічы» сумесна з гістарычна-мемарыяльным аддзелам Іркуцкага абласнога мастацкага музея «Усадьба Сукачэва» арганізаваў Студыю, дзе і навучаюць такім танцам. Заняткі праходзяць раз на месяц, танцмайстрамі — Алег Рудакоў і Воля Галанавя.

«На нашых занятках вы зможаце навучыцца танцаваць зусім не складана, але вельмі дынамічныя і прыгожыя беларускія народныя танцы, якія былі папулярныя ў нашага народа ад XIII да XX стагоддзя, — такую абвестку даслаў і нам Алег Рудакоў. — Сярод іх такія, як Лявоніха, Польшка, Кракавія, Падэспань, Матлёт, Лысы ды многія іншыя. Прычым некаторыя з іх — у розных варыянтах». Цікава, што пэўныя танцы ў Іркуцку танцуюць (і развучваюць!) у варыянтах, запісаных пад час этнаэкспедыцыі па сібірскай беларускай вёсках! Гэта, несумненна, убагаचाе ўсю беларускую культуру. Напрыклад, паведамляе Алег Рудакоў, вельмі цікавы танец

«Марыненскі кракавія» запісаны ў сяле Марынінск Заларынскага раёна Іркуцкай вобласці. А на заняткі ў Студыю ён запрашае не толькі хлопцаў ды дзяўчат, але і дзяцей з пяці гадоў, а таксама рухавых ды энергічных бабуляў і дзядуляў. І хоць заняткі платныя, ды сума сімвалічная: 50 рублёў з аднаго чалавека, незалежна ад узросту.

Чым цікавыя падобныя праекты? Безумоўна, і тым, што з Алегам ды Воляй іркуціяне вучацца «слухаць» музыку, рухацца ў сумесным рытме, асвойваюць новыя рухі, «трэніруючы дыханне і мышцы». Безумоўна, танцы ры весела бавяць час, атрымліваюць станоўчы зарад энергіі. Аднак не менш важна, што ўтакой «неформальнай» абстаноўцы разам з беларускімі танцамі, музычнымі рытмамі і беларускім духам вельмі добра засвойваецца тымі, хто жадае быць бліжэй да нашай багатай культуры. Бо шлях да сэрца можа ісці і праз танцы! Вядома нямаля прыкладаў, калі, скажам, захапленне лацінаамерыканскімі ці індыйскімі танцамі прыводзіць аматараў у шэрагі вялікіх сяброў Індыі, краін Лацінскай Амерыкі.

Магчыма, гэтак жа для некага ў Іркуцку праз беларускія танцы пачынаецца шлях да Беларусі.

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Кветкі для матулі

У Даўгаўпілсе цёплыя словы ў адрас сваіх блізкіх дзеці гаварылі па-беларуску

Самае дарагое слова ў жыцці дзіцяці і дарослага, самае душэўнае, добрае і роднае: мама. Калі мы прыходзім у гэты свет, то, пэўна, само Неба дае нам такога пяшчотнага і ласкавага аберагальніка-абаронцу, як мама. Пра тое мы, настаўніцы беларускай школы «Вясёлка» Людміла Сінякова і Галіна Сантоцкая, гаварылі на святочных занятках у Цэнтры беларускай культуры Даўгаўпілса. Школа, нагадаю, працуе пры суполцы «Уздым», і на гэты раз на заняткі былі запрошаны мамы і бабулі дзяцей, а таксама ўдзельніцы гурта «Купалінка».

Разам з супрацоўніцай Латгалскай рэгіянальнай бібліятэкі Алінай

Ясько нашы вучні выконвалі практычнае заданне: сваімі рукамі рабілі падарунак-кветку. І дарослыя з задавальненнем падключыліся. А потым былі віншаванні з Днём маці (яно адзначаецца ў Латвіі ўвесну), якія ўпрыгожваліся ўласнарачна, а часам і сумесна вырабленымі кветкамі. Цёплыя словы для мамаў і бабуль гучалі на беларускай мове. Чаму па-беларуску? Бо ў кожнага выхаванца школы ёсць беларускія родавыя карані: па сутнасці, гэта даўня, спрадвечная мова іх роду Пра гэта распавядалі, дарэчы, ужо самі іх мамы і бабулі. Яны ўспаміналі песні сваёй маладосці, чыталі вершы на беларускай мове са свайго дзяцінства, танцавалі разам з дочкамі ды ўнучкамі беларускую «Лявоніху». А потым слявалі ўсе разам беларускія

ЖАННА РАМАНОўСКАЯ

Блізкім людзям добра разам

народныя песні. Дзеці ж яшчэ ўспаміналі, як называюцца па-беларуску іхнія любімыя пачастункі ад бабуль. А самі бабулі ды матулі дзяліліся рэцэптамі любімых страў.

Са святам усіх, хто сабраўся, павіншаваў член Саюза пісьменнікаў Беларусі Станіслаў Валодзька. Ён

ТВОРЦЫ

Дзецям дзяцей раскажыце...

Іван Іванаў

Музей гісторыі беларускай літаратуры сумесна з Саюзам пісьменнікаў Беларусі рэалізуюць цікавы праект «Дзеці вайны»

Праект прымеркаваны да юбілею Перамогі. «Хоць многай вайна не перажыта, / Аднак уздрыгваю і ў сне: / О, колькі землякоў забіта / На той бязлігаснай вайне...» — радкі аднаго з вершаў Анатоля Зэкава. Бацькі яго былі дзецямі вайны, адзін дзядуля не вярнуўся з яе. Таму той час і адгукаецца ў сэрцы паэта, шмат яго твораў — ваеннай тэматыкі. На творчай сустрэчы ў мінскім Ліцэі №3 машынабудавання Анатоль Зэкаў прэзентаваў сваю кнігу «Параненая памяць», якая выйшла ў серыі «Дзеці вайны».